

М.Є.Карпінська
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
док.ф.н.,проф. Буніятова І.Р.

ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ «ТЕРОРИЗМ»

На межі XX-XXI ст. проблема тероризму і протидія йому стала одним з найважливіших питань не лише для окремих країн, а й всього людства. Сучасний тероризм можна охарактеризувати як систему використання насилля для досягнення політичних цілей за допомогою шантажу державних та міжнародних організацій з метою здійснення тих чи інших дій на користь терористів. У цілому тероризм – це загальне поняття, що означає комплексне явище, яке включає в себе страх та наведення жаху, ціль терористичних актів, самі акти, дії та їх наслідки. Цей соціальний феномен знаходить своє відображення у мовній картині світу. Феномен тероризму і боротьба з ним сприяли інтенсивному поповненню словникового складу англійської мови, у тому числі й за рахунок іншомовних надходжень як з арабської, так і з мов інших країн.

Метою нашої статті є фреймовий аналіз концепту «ТЕРОРИЗМ». Матеріалом дослідження англомовні статті з новинних Інтернет сайтів.

За основу дослідження і систематизацію концепту «ТЕРОРИЗМ» ми використали таке поняття як фрейм. Термін «фрейм» був введений в науку М. Мінським, котрий визначав його як ієрархічно впорядковану репрезентацію певної стандартної ситуації дійсності. В сучасній лінгвістиці фрейм має наступні значення:

- Структура що описує деякий складний об'єкт, або абстрактний образ або модель для представлення деякої концепції [6: 89].
- Об'ємний, багатокомпонентний концепт, що являє собою «пакет» інформації про стереотипну ситуацію [8: 321].
- Одиниця знання, організована в межах конкретного концепту, яка містить дані про реальне, типове та можливе для цього концепту в межах певної культури [3: 82].
- Система знань, що об'єднує численні області, що асоціюються з даною мовною формою [2: 325].

Загальна модель терористичних дій передбачає існування двох опозиційних сторін – агресора та жертви. Зважаючи на те, що терористична

діяльність представляється суб'єктом терористичної діяльності та об'єктом терористичної діяльності, можна зробити висновок, що ці дві сторони взаємодіють між собою створюючи терористичну діяльність. Діяльність суб'єкта та об'єкта терористичної діяльності призводить до певних наслідків, які в свою чергу мають конкретний результат діяльності [1: 27].

Отже, концепт тероризм може бути представлений наступними фреймами: **«Терористична діяльність»**, **«Суб'єкт терористичної діяльності»**, **«Об'єкт терористичної діяльності»**, **«Результати терористичної діяльності»**, **«Наслідки терористичної діяльності»**, при цьому кожний із даних фреймів поділяється на під фрейми, слоти та підслоти. Дана модель лягла в основу подальшого дослідження концепту тероризм, в ході якого було виявлено його ядерні та периферійні ознаки [3: 88].

Тероризм – суспільно небезпечна діяльність, що полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози заподіяння шкоди з метою досягнення злочинних дій [5].

Терористична діяльність – діяльність, яка складається з планування, організації, підготовки та реалізації терористичних актів; підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організація незаконних збройних формувань, злочинних угруповань для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах; вербування, озброєння, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування та інше сприяння тероризму [5].

Будь-яка цілеспрямована діяльність має свої **причини**. Терористична діяльність не є винятком. Найбільш типовими мотивами тероризму вважаються особистісні та ідеологічні. Найчастіше подібні причини відображаються в **терористичних цілях**. Розрізняють наступні терористичні цілі: політичні, економічні, релігійні та психологічні [4: 199]. Прикладом психологічних цілей можуть бути самоствердження, бажання здобути славу; до релігійних цілей можна віднести при тримання певної релігії; а просування особистісних цінностей та ідей є прикладом ідеологічних цілей.

Терористичний акт – це застосування **зброї**, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки,

заякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на ухвалення рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою [5].

Суб'єктом тероризму вважається особа або група осіб, що здійснює терористичну діяльність. Такими суб'єктами можуть бути окремі індивіди, дії яких носять незалежний характер, так і цілі терористичні угруповання або об'єднання, наприклад Аль-Каїда. Будь-який суб'єкт терористичної діяльності характеризується за наступними ознаками: приналежність до організації, наслідування певної ідеології, місце в терористичній ієрархії, терористична спеціалізація, національність, віросповідання, вік, стать, зовнішній вигляд та особисті якості.

Об'єкти терористичної діяльності поділяються на живі та неживі. Живими об'єктами терористичної діяльності можуть виступати певні особистості, релігійна конфесія або звичайні мирні жителі. Неживі об'єкти терористичної діяльності поділяють на: неурядові (школи, табори), урядові (Пентагон), релігійні (церкви, мечеті), економічні (торгівельні центри).

Терористична діяльність, незалежно від свого характеру, має свої **результати та наслідки**. Результати можна поділити на проміжні та кінцеві. Проміжні результати терористичних операцій носять очевидний характер та проявляються в більш короткі строки. Сюди відносяться результати нанесення тілесних ушкоджень та руйнування неживих об'єктів. Кінцеві результати терактів визначаються в залежності від досягнення або недосагнення мети, що була поставлена терористами [3: 90].

Наслідки тероризму можуть проявлятися на всіх рівнях функціонування держави: політичному, економічному, соціальному, духовному, а також нерідко можуть зачіплювати інтереси та сфери інших країн.

Наразі розглянемо лексеми, якими виражаються фрейми даного концепту. Фрейм «**терористична діяльність**» включає в себе наступні підфрейми «Причини», «Цілі», «Види», які в свою чергу розпадаються на слоти. У тексті цей фрейм актуалізується за допомогою лексичних одиниць, що є ідентифікаторами причин терористичної діяльності, видів терористичної діяльності та цілей терористичної діяльності. Також даний фрейм презентується лексемами, що характеризують сам терористичний акт. В проаналізованому матеріалі найбільш вживаними лексемами, що характеризують терористичний акт є «attack» та «terrorism». Іншими

частотними лексемами є «bombing», «training», «explosion», «operations». Наприклад:

*Roughly a dozen of **trained** men armed with AK-47s burst into Cairo headquarters, while others assaulted the NDI's officers* [9].

*The **storming operations** of NGOs (Non- Government Organisations) has strained the country's relations with the USA* [10].

Наступним фреймом є «Суб'єкт терористичної діяльності». Цей фрейм поділяється на підфрейми «Організація» та «Індивідуальний суб'єкт». Як правило, підфрейм «Організація» об'єктивується назвами терористичних угруповань, наприклад: «Al Qaeda», «the ISI». Такою цей підфрейм репрезентується синонімічними лексемами, що мають збірний характер: organizations, groups, clans. На нашу думку, центральне місце в складі фрейму «Суб'єкт терористичної діяльності» належить саме підфрейму «Індивідуальний суб'єкт». Цей під фрейм поділяється на різні слоти. Лексеми, що відображають слот «Віра» є Islamic, muslim, islamist; слот «Національність» та слот «Терорист» – fighters, insurgency.

Отже, зазначені лексеми вказують на релігійну приналежність терориста та його національність, тобто, що в основі феномену тероризм лежить національна та релігійна приналежність. Наприклад:

***Boko Haram** is a new organization that has promised to kill all the Christians in the country* [11].

***The ICU** (Islamic Courts Union – terrorist rebel group) was removed from power in Somali. This very fast resulted into an auspicious ambience for the birth of even more extremist group*[12].

Фрейм «Об'єкт терористичної діяльності» характеризується лексичними одиницями, що номінують живі та неживі об'єкти терористичної діяльності. Як правило, найчастіше мішенями терористів є об'єкти недержавного рівня представлені лексемами: building, train, airport, тощо та люди: people, civilians. Іноді в окремих випадках номінуються певні особи або конфесії. Наприклад:

*Two thousands of commandos dropped out from **the helicopters** into the village with the mission to kill or capture the **civil nation** or in other words simply execute protests last week* [13].

Розглянемо фрейм «Результати терористичної діяльності». На базі опрацьованого матеріалу, домінантним в цій групі є підфрейм «Проміжковий результат», а особливо слот «Жертви», що об'єктивується за допомогою лексичних одиниць killed, survivors, dead people, injured. Найменш заповненим є підфрейм «Кінцевий результат», а особливо слоти «Досягнення цілі» та «Недосягнення цілі». Наприклад:

The North Korean negotiators were in Beijing finalizing the blackmailing contracts of survivors [14].

Фрейм «Наслідки терористичної діяльності» складається здебільшого з лексичних одиниць, що репрезентують підфрейм «Міра боротьби», таких як: punish, struggle, negotiating. Наприклад:

*Al-Shabab is a military group which has out thrown its seeds of vice in **struggle** against people in Arabian Peninsula in Yemen [15].*

Отже, нами був проведений фреймовий аналіз концепту «ТЕРОРИЗМ» в текстах новин Інтернет – ресурсів, який виявив, що цей концепт має досить розгалужену фреймову гілку. Кожен з фреймів складно організований та складається з різноманітних слотів та підслотів. Також на базі досліджуваного матеріалу було виявлено численні лексеми, що об’єктивують фрейми концепту «ТЕРОРИЗМ», та їх складові.

Список використаної літератури

1. Болдырев Н.Н. Концепт и значение слова / Н.Н. Болдырев // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание / под ред. И. А. Стернина. – Воронеж: Изд-во Воронежск. гос. ун-та, 2001. – С. 25-36.
2. Гофман И. Анализ фреймов: эссе об организации повседневного опыта. – М.: Ин-т социологии РАН, 2004. – 752 с.
3. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ языка: фреймовые сети // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – 2004. – № 9: Проблеми прикладної лінгвістики. – С. 81–92.
4. Жулавська О. О. Фреймове моделювання концепту ТЕРОРИЗМ / TERRORISM // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон : ХДУ. – 2010. – Вип. 11. – С. 197-201.
5. Закон України про боротьбу тероризмом від 20.03.2003 № 638-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/term/ru/29977/sp?sp=:max100&lang=uk>
6. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский,. – М.: Энергия, 1979. – 151 с.
7. Семенчук А. Інноваційні засоби об’єктивації концепту тероризм (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / А. Б. Семенчук. – Херсон, Херсон. держ. ун-т., 2010. — 20 с
8. Fillmore C. J., Baker C. A Frames Approach to Semantic Analysis // The Oxford Handbook of Linguistic Analysis / B. Heine, H. Narrog (Eds.) – Oxford: Oxford Un-ty Press, 2010. – P. 313–34

Список ілюстративних джерел

9. ABCNEWS // From Russia With Love: Vladimir Putin Gives Sissi AK-47 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://abcnews.go.com/International/International/russia-love-vladimir-putin-sissi-ak-47/story?id=28854547>
10. Bangladesh police say leader of country’s deadliest Islamist group shot dead [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://fas.org/sgp/crs/row/RS21238>.
11. Bbc.news //Who are Nigeria's Boko Haram Islamist group? [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/world-africa-13809501>
12. Bbc.news // Who are Somalia's al-Shabab? [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/world-africa-15336689>
13. Bbc.news // Osama Bin Laden's death: How it happened [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-13257330>
14. EastAsiaForum//Time for a nuclear compromise with North Korea? [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.eastasiaforum.org/2012/03/15/time-for-a-nuclear-compromise-with-north-korea/>
15. ISPI// Transnational Insecurity in the Gulf of Aden [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/transnational-insecurity-gulf-aden-19936>